

20 Juridiskie pakalpojumi

Būtiskākie jaunumi Komerclikumā

Komersantu atbildības nasta

Tiek prezumēts, ka katram komersantam ir pieejama pietiekama informācija, resursi un iespējas, kā rezultātā komersantam rodas zināmas priekšrocības salīdzinājumā ar citām personām, piemēram, patērētāju. Tādējādi ar mērķi aizsargāt citu personu intereses Komerclikuma daļa izvirza augstākas prasības pret komersantu attiecībā ar citām personām, nosakot tā pienākumu rīkoties ar kārtīgu un krietna komersanta rūpību.

Normatīvajos aktos, tai skaitā Komerclikuma daļā li-

kumdevējs nav devis skaidrojumu jēdzienam «kārtīga un krietna komersanta (vai saimnieka) rūpība». Šis jēdziens pēc savas būtības ir ģenerāl-klausula, t.i., vispārīgs noteikums, kura saturu nosaka un veido tiesu prakse ar vispārēji atzītu piemēru palīdzību.

Vadoties no tiesu praksē, juridiskajā literatūrā aprakstītiem piemēriem un sabiedrībā vispārpieņemtiem priekšstatiem par uzvedības normām, kādas jāievēro krietnam, rūpīgam saimniekam (komersantam), var secināt, ka galvenais

Zane Eglīte
Letlaw partnere, zvērināta advokāte

kritērijs nebūs vis komersanta subjektīvā attieksme pret savu rīcību, bet gan godprātīga, profesionāla rīcība, kas pamatota ar iemaņām, zināšanām un prasmēm, kas objektīvi būtu sagaidāmas no speciālista attiecīgajā komercdarbības nozarē.

Svarīgās likuma nianse

Komerclikuma komercdarījumu daļa pārrēķinās komerciesisko apgrozību. Nostiprinās sapratni par to, ka komercdarījumi tiek veikti par atbildību, jo komersanta mērķis ir gūt peļņu. Jaunais regulējums sekmēs arī sapratni par to, ka noteiktos gadījumos no komersanta sagaidāma ātra reakcija. Ātras reakcijas trūkums varēs tikt iztulkots kā piekrišana. Nespeja savlaicīgi reaģēt varēs novest pie līguma atcelšanas, zaudējumu kompensēšanas vai tiesības prasīt līguma atcelšanu vai cenas samazinājumu, pamatojoties uz lietas trūkumiem. Tā kā komercdarījumos vismaz viena no pusēm būs profesionālis, nostiprināsies izpratne par to, ka no komersanta sagaidāma augstāka atbildība par savu rīcību. Profesionālim jārikojas kā rūpīgam saimniekam un jāatbild par katru neuzmanību. Salīdzinoši ar Civillikumā noteikto 10 gadu noilguma termiņu, šeit noteiktais sākotnējais prasījumu noilguma termiņš (3 vai 1 gads) ātrāk galīgi atrisinās no komercdarījumiem izrietošās pušu attiecības.

Gadījumos, kad komercdarījuma partneru spēku samērs nebūs līdzvērtīgs, ietekmīgākais partneris izmanto noteikumus sev par

Andra Rubene
ZAB Grunte & Cers TLS Alliance zvērināta advokāte

”Nostiprinās sapratni par to, ka komercdarījumi tiek veikti par atbildību, jo komersanta mērķis ir gūt peļņu.”

labu. Piemēram, ietekmīgs pakalpojumu sniedzējs vai pārdevējs varētu mēģināt sākt pieprasīt atbildību par pakalpojumiem vai precēm, kuras tas līdz Komerclikuma daļas piemērošanas brīdim subsidējis. Šāda tendence varētu būt pietiekami populāra gadījumos, kad ieņēmumi no līdz šim esošiem pakalpojumiem vai precēm varētu kristies ar komersanti, pārskatītojamu savu darbību, pārdomātu līdz šim subsidēto pakalpojumu vai preču patiesās izmaksas. Šādi rīkoties varētu, piemēram, bankas.

Tirgus krituma apstākļos komercdarījumu vājākai pusei būs tendence pakļauties ietekmīgākās puses noteikumu diktātam. Pastāvot izteiktam pircēja tirgum,

pārdevējs piekāpsies pircējam, lai, piedāvājot lētāku cenu, ātrāku piegādi un citus izdevīgākus noteikumus, pēc iespējas saglabātu savu preču vai pakalpojumu pārdošanas apjomus. Išlaicīgi varētu notikt arī piegāde par cenām, kas nesegtu iepriekš dārgās izejvielu un ražošanas izmaksas. Tā rezultātā istermiņā paredzam, ka komersanta izdzīvošanas instinkts nems vīrsroku pār vēlmi pastāvēt uz savām tiesībām. Tomēr arī komercdarījumu vājākajai pusei komercdarījumu daļas normas noderēs kā sarunu instruments, mēģinot panākt izdevīgākus darījuma noteikumus, vai arī strīdus gadījumos, kad attiecību ilgtermiņa saglabāšana vairs nebūs iespējama.

Strīdus gadījumā noteikti darbosies solidarās atbildības princips. Atbildību pilnā apmērā varēs prasīt no jebkura no vairākiem komersantiem, kuri kopīgi uzņēmušies izpildīt dalāmu saistību. Paredzam, ka strīdus gadījumos plaši tiks mēģināts izmantot aizturējuma tiesību un pat pārdot parādnieka kustamā mantu. Turklāt pēc jaunā regulējuma nav nepieciešama aizturētās lietas un neizpildītās saistības

Andra Rubene.
Foto: Ritva Ršska, db

sasaite. Taču, ņemot vērā, ka bieži vien parādnieka manta ir apķīlāta, bet komerčīla uzskatāma par prioritāru attiecībā pret aizturējuma tiesību, saprotam, ka praktiski ne vienmēr kreditors varēs aizturēt tā rīcībā nonākušā parādnieka mantu. Pieņemam, ka parādnieki varētu mēģināt apgrūtināt kreditora iespējas izmantot aizturējuma tiesības, iekļaujot mantu jau pēc tās aizturēšanas. Šādā gadījumā manta varētu tikt atprasīta, atsaucoties uz pār aizturējuma tiesību prioritāro komerčīlu. **Lizinga sabiedrības, iespējams, steigsies izmantot tiesības izbeigt lizinga līgumu un pārņemt lizinga objektu savā valdījumā, lizingaņēmēja nesamaksas gadījumā, ja lizinga objekts būs pietiekami vērtīgs, bet atlikušais**

lizinga maksājums - pietiekami neliels. Nozīme būs atsevišķu līgumu precizēšanai vai definēšanai Komerclikuma daļā, piemēram, komerčīlais pirkums un lizinga līgums. Varētu pastāvēt atšķirīgi viedokļi par nepieciešamību pēc franšīzes definējuma. Tomēr, ņemot vērā, ka Latvijā franšīze ir pietiekami izplatīta, šajā līgumā iekļautais regulējums varētu noderēt darījuma vājākajai un līdz šim neaizsargātākajai pusei - franšīzesņēmējiem savu tiesību aizsardzībai. Vienlaikus franšīzes sadaļa paredz arī franšīzes devējam būtiskas tiesības, kuras franšīzes devēji būtu ieinteresēti izmantot. Ievērojot faktoringa dārgumu, iespējams, kādu brīdi šis darījumu veids tiks mazāk

izmantots. Pieļaujam, ka, ņemot vērā Latvijas nelielo mērogu, mazāka nozīme varētu būt ekspedīcijas līgumam, noteikumiem par noliktavas zīmēm.

Juridiskie pakalpojumi 21

Ieguvumi un zaudējumi

Par komercdarījumu regulējumu tika runāts vēl, pirms stājās spēkā Komerclikums, t.i., pirms 10 gadiem. Tā pieņemšanu šodien izraisījis nepieciešamība, jo komerciālās apgrozības īpatnību un dinamiskuma dēļ 1937.gada Civillikuma regulējums vairs neatbilda mūsdienu biznesa prasībām.

Kā objektīvi pozitīvus jauninājumus pašreizējā likuma redakcijā var minēt noilguma termiņu saisinājumu no Civillikumā paredzētajiem 10 līdz 3 gadiem, kas sekmē negodprātīgas komercprakses ierobežošanu. Tāpat komersantam tiek pavērtas plašākas pašpalīdzības iespējas - neiesaistot tiesu, šķīrētājus vai citas personas, kas nenovēršami prasa papildus laiku un finanšu resursu patērību,

Irina Ojevskā
ZAB Liepa, Skopija/BORENIUS zvērināta advokāte palīgs

pašam aizsargāt savas tiesības un intereses, piemēram, atbilstoši komersanta individuālajiem apsvērumiem par situācijas risinājumu izmantot aizturējuma tiesības vai pastāvēt preču realizāciju.

Tāda pretimnākšana komersantu vajadzībām ir visnotaļ pozitīva, jo tiek būtiski pārrēķināta un vienkāršota strīdu situāciju risināšana, kas komerciesiskajās attiecībās ir dažreiz akūti svarīga. Savukārt parādniekam ar šo tiek ierobežotas iespējas negodprātīgi vilcināt laiku un citādi radīt šķēršļus/apdraudēt komersanta darbības drošumu. Atsevišķi, agrāk ar tiesību normām neregulētu komercdarījumu veidu iekļaušana kopumā sniedz to bāzi, kura turpmāk varētu tikt koriģēta atbilstoši praktiskajām vajadzībām.

Komerclikuma daļas pieņemšana ir liels solis uz priekšu komerciesību jomas attīstībā, tomēr jau tagad var paredzēt, ka tajā bus izdarāmi grozījumi un papildinājumi.

ZVĒRINĀTA ADVOKĀTA **ANDRA GRŪTUPA BIROJS**

- Pārstāvam klientu tiesu lietās
- Sniedzam juridiskās konsultācijas darījumu izvērtēšanā un noslēgšanā
- Aizstāvam klienta intereses kriminālprocesā

LABĀKAIS NOVĒRTĒJUMS –
UZVARĒTA TIESAS PRĀVA!

67281636
www.grutups.lv
Skolas iela 12a-2, Rīga, LV 1010

STABILITĀTE
ARĪ SAREŽĢĪTOS APSTĀKĻOS

Zvērinātu advokātu birojs "BDO Zelmēns&Liberte"

Juridiskās un nodokļu konsultācijas
ZAB "BDO Zelmēns&Liberte", Alberta iela 1-2, Rīga, LV-1010
T: +371 67222237, F: +371 67222236
www.bdolegal.lv

BDO

Zvērināta advokāte
Egīla Radziņa birojs

- Pārstāvība tiesās
- Komerctiesības
- Ģimenes tiesības
- Konsultācijas mantošanas tiesībās
- Administratīvās tiesības

Blaumaņa iela 11/13, Rīga LV-1011
Tālrunis 6728 4280, fakss 6728 4432
info@advocates.lv, www.advocates.lv

Loze Tamberga & Partneri

Advokātu birojs

Baznīcas 31, Rīga, LV-1010, Latvija
Tāl. +371 67830000
Fakss +371 67830001
E-pasts: ltp@loze.lv
www.loze.lv